

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH

NGUYỄN KIÊN ĐỊNH

**ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ SỬ DỤNG ĐẤT NÔNG LÂM NGHIỆP
TẠI HUYỆN VĂN CHẤN TỈNH YÊN BÁI**

**Chuyên ngành: Kinh tế Nông nghiệp
Mã số: 60-31-10**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. TRẦN CHÍ THIỆN

THÁI NGUYÊN - 2011

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa hề được dùng để bảo vệ một học vị nào. Mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận văn

Nguyễn Kiên Định

LỜI CẢM ƠN

Khi viết những dòng tri ân này cũng là lúc kết thúc một quãng thời gian học tập của tôi. Trong tâm trạng đầy cảm xúc, trước tiên tôi xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến nhà giáo, nhà khoa học : **PGS.TS. Trần Chí Thiên**, Trường Đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh Thái Nguyên - người Thầy trực tiếp hướng dẫn đã tận tình chỉ bảo và giúp đỡ tôi hoàn thành luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, Khoa Sau đại học, Trường Đại học Kinh tế & QTKD Thái Nguyên, các thầy cô tham gia giảng dạy khóa học đã giúp đỡ và truyền đạt kiến thức cho tôi. Cảm ơn Đảng ủy, Ban giám hiệu, các đồng chí, đồng nghiệp Trường Trung cấp Kinh tế - Kỹ thuật tỉnh Yên Bái đã tạo mọi điều kiện thuận lợi cho tôi trong công tác và học tập.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới các đồng chí lãnh đạo huyện Văn Chấn, cơ quan chuyên môn của huyện và lãnh đạo UBND các xã, thị trấn, hộ nông dân trên địa bàn điều tra; các anh, chị đồng nghiệp công tác tại Cục Thống kê, Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Yên Bái; các học viên của Trường Đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh, Trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên và học sinh Trường Trung cấp Kinh tế - Kỹ thuật tỉnh Yên Bái công tác tại huyện Văn Chấn đã nhiệt tình giúp đỡ tôi thu thập số liệu thực hiện luận văn.

Xin cảm ơn gia đình và người thân đã động viên khích lệ tôi trong quá trình học tập, nghiên cứu.

Trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, năm 2011

Tác giả luận văn

Nguyễn Kiên Định

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các chữ viết tắt.....	v
Danh mục các bảng	vi
Danh mục các biểu đồ.....	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của việc nghiên cứu đề tài.....	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
2.1. Mục tiêu chung	2
2.2. Mục tiêu cụ thể	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	2
3.1. Đối tượng nghiên cứu	2
3.2. Phạm vi nghiên cứu	2
4. Đóng góp mới của luận văn	3
5. Bố cục của luận văn	3
Chương 1. CƠ SỞ KHOA HỌC VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	4
1.1. Cơ sở khoa học của vấn đề nghiên cứu.....	4
1.1.1. Cơ sở lý luận.....	4
1.1.2. Cơ sở thực tiễn.....	25
1.2. Phương pháp nghiên cứu.....	28
1.2.1. Các câu hỏi nghiên cứu.....	28
1.2.2. Các phương pháp nghiên cứu	29
1.2.3. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu.....	31
Chương 2. ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG SỬ DỤNG ĐẤT NÔNG LÂM NGHIỆP Ở HUYỆN VĂN CHẤN - TỈNH YÊN BÁI.....	35
2.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu.....	35
2.1.1. Đặc điểm điều kiện tự nhiên	35
2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội huyện Văn Chấn.....	38

2.1.3. Một số chỉ tiêu kinh tế - xã hội chủ yếu giai đoạn 2006 - 2010	43
2.2. Tình hình sử dụng đất nông lâm nghiệp của huyện Văn Chấn	48
2.2.1. Khái quát tình hình khai thác sử dụng đất NLN	48
2.2.2. Diện tích, năng suất, sản lượng và hiệu quả kinh tế của một số loại cây trồng giai đoạn 2006 - 2010	51
2.3. Kết quả nghiên cứu về hiệu quả sử dụng đất nông lâm nghiệp của các hộ được điều tra	54
2.3.1. Mô tả về địa bàn nghiên cứu	54
2.3.2. Tình hình chung của nhóm hộ phân theo địa bàn nghiên cứu	54
2.3.3. Tình hình chung của nhóm hộ phân theo mức sống	61
2.3.4. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất của các hộ điều tra	64
2.3.5. Phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả sử dụng đất của các hộ được điều tra	94
2.4. Nhận xét về tình hình sử dụng đất nông lâm nghiệp của huyện Văn.Chấn.....	99
Chương 3. CÁC GIẢI PHÁP CƠ BẢN NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG ĐẤT NÔNG LÂM NGHIỆP Ở HUYỆN VĂN CHẤN	101
3.1. Quan điểm và định hướng sử dụng đất nông lâm nghiệp	101
3.1.1. Các quan điểm chủ yếu sử dụng đất nông lâm nghiệp	101
3.1.2. Định hướng phát triển nông lâm nghiệp của huyện Văn Chấn	104
3.2. Giải pháp cơ bản	104
3.2.1. Những cơ sở và căn cứ để xây dựng giải pháp	104
3.2.2. Những giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông lâm nghiệp của huyện Văn Chấn	105
KẾT KUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	116
1. Kết luận	116
2. Kiến nghị	117
TÀI LIỆU THAM KHẢO	118
PHỤ LỤC	121

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Chữ đầy đủ
BQ	: Bình quân
BVTV	: Bảo vệ thực vật
CNH	: Công nghiệp hóa
CPBQ	: Chi phí bình quân
DT	: Diện tích
DTCT	: Diện tích canh tác
DTGT	: Diện tích gieo trồng
DTTH	: Diện tích thu hoạch
HĐH	: Hiện đại hóa
HQKT	: Hiệu quả kinh tế
HTCT	: Hệ thống canh tác
KTXH	: Kinh tế - xã hội
LĐ	: Lao động
NKBQ	: Nhân khẩu bình quân
NLKH	: Nông lâm kết hợp
NLN	: Nông lâm nghiệp
TBCN	: Tư bản chủ nghĩa
Trđ	: Triệu đồng
TRSX	: Trồng rừng sản xuất
TTNT	: Thị trấn Nông trường
UBND	: Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1: Lựa chọn các địa điểm điều tra	29
Bảng 2.1: Chuyển dịch cơ cấu kinh tế của huyện giai đoạn 2006 - 2010	44
Bảng 2.2: Giá trị sản xuất ngành Nông lâm nghiệp và Thủy sản (2006 - 2010)	45
Bảng 2.3: Quy hoạch và điều chỉnh quy hoạch sử dụng đất huyện Văn Chấn.....	49
Bảng 2.4: Tình hình nhân lực và phân loại kinh tế hộ	56
Bảng 2.5: Quy mô đất NLN và tình hình sử dụng đất của nông hộ điều tra.....	58
Bảng 2.6: Mức độ tập trung đất đai của hộ	60
Bảng 2.7: Đất đai và nhân khẩu của hộ phân theo mức sống	62
Bảng 2.8: Vật nuôi của hộ phân theo mức sống	63
Bảng 2.9: Hiệu quả kinh tế sử dụng đất ruộng theo địa bàn nghiên cứu	67
Bảng 2.10: Hiệu quả kinh tế của các giống lúa theo mùa vụ trên địa bàn nghiên cứu	68
Bảng 2.11: Hiệu quả của một số cây trồng vụ đông trên đất ruộng 2 vụ	69
Bảng 2.12: Hiệu quả kinh tế của các HTCT trên đất trồng cây hàng năm	73
Bảng 2.13: Hiệu quả kinh tế của các HTCT trên đất trồng cây hàng năm phân theo mức sống của hộ	74
Bảng 2.14: Hiệu quả kinh tế của mô hình cây chè Shan cổ thụ Suối Giàng.....	76
Bảng 2.15: Tình hình sản xuất chè sạch chè trung du tại các điểm điều tra.....	77
Bảng 2.16: Hiệu quả kinh tế cây chè Shan và chè trung du phân theo mức sống của hộ.....	79
Bảng 2.17: Hiệu quả kinh tế của một số loại cây ăn quả	80
Bảng 2.18: Hiệu quả kinh tế cây cam, quýt của các hộ thâm canh cao	81
Bảng 2.19: Tình hình sử dụng đất lâm nghiệp của các hộ điều tra	84
Bảng 2.20: Dự kiến hiệu quả kinh tế sử dụng đất lâm nghiệp	85
Bảng 2.21: Tỷ lệ sử dụng thời gian lao động cho hoạt động sản xuất nông nghiệp...	87
Bảng 2.22: Khả năng sản xuất và nhu cầu lương thực phân theo mức sống của hộ.....	88

Bảng 2.23: Sản lượng lương thực bình quân/nhân khẩu phân theo vùng điều tra.....	89
Bảng 2.24: Thu nhập từ sản xuất nông lâm nghiệp phân theo mức sống của hộ.....	90
Bảng 2.25: Thu nhập bình quân từ sản xuất nông lâm nghiệp theo vùng điều tra.....	91
Bảng 2.26: Một số chỉ tiêu đánh giá hiệu quả môi trường từ việc sử dụng đất nương rẫy	92
Bảng 2.27: Các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả kinh tế sử dụng đất NLN của hộ.....	96

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 2.1: Cơ cấu giá trị sản xuất ngành nông lâm nghiệp (2006-2010)	46
Biểu đồ 2.2: Biên động diện tích cây nông nghiệp qua các năm (2006-2010)	52
Biểu đồ 2.3: Cơ cấu các loại đất tính theo tổng diện tích đất của hộ	59
Biểu đồ 2.4: Số mảnh đất bình quân của hộ tại các điểm điều tra	61
Biểu đồ 2.5: Diện tích đất bình quân của hộ điều tra phân theo mức sống	63
Biểu đồ 2.6: Hiệu quả kinh tế của một số cây trồng vụ đông	66
Biểu đồ 2.7: Tỷ lệ diện tích các HTCT trên đất trồng cây hàng năm	70
Biểu đồ 2.8: Hiệu quả kinh tế các HTCT trên đất trồng cây hàng năm khác	71
Biểu đồ 2.9: Chi tiêu (VC) của các HTCT phân theo mức sống của hộ	75
Biểu đồ 2.10: Tỷ lệ số hộ điều tra có ít đất sản xuất nông nghiệp	86

MỞ ĐẦU

1. TÍNH CẤP THIẾT CỦA VIỆC NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI

Đất đai là tài nguyên quốc gia vô cùng quý giá mà thiên nhiên ban tặng cho con người. Từ xa xưa các quốc gia, dân tộc trên thế giới đều đã rất coi trọng đất đai và đặc biệt là đất sản xuất nông nghiệp. Gần đây trong báo cáo về suy thoái đất toàn cầu, Chương trình môi trường Liên hiệp quốc (UNEP) khẳng định “Mặc cho những tiến bộ khoa học - kỹ thuật vĩ đại, con người hiện đại vẫn phải sống dựa vào đất” [33].

Lịch sử đã chứng minh sản xuất nông nghiệp phải được tiến hành trên đất tốt mới có hiệu quả. Tuy nhiên, để hình thành đất với độ phì nhiêu cần thiết cho canh tác nông nghiệp phải trải qua một thời kỳ phong hoá đất đai rất dài có thể hàng nghìn năm. Đối với Việt Nam, một đất nước đang phát triển từ nền sản xuất nông nghiệp lạc hậu, đất hẹp, người đông nên đất càng đặc biệt quý giá.

Thế nhưng, do áp lực của gia tăng dân số; sự phát triển đô thị hoá, công nghiệp hoá và các hạ tầng kỹ thuật nên cơ cấu đất nông nghiệp có xu hướng giảm. Mặt khác do tác động tiêu cực trong sản xuất - sinh hoạt của nhân dân nên đất nông nghiệp đã và đang bị sử dụng lãng phí, thoái hoá, ô nhiễm, rửa trôi xói mòn, suy thoái chất lượng đất dẫn tới việc giảm khả năng sản xuất, giảm đa dạng sinh học và nhiều hậu quả khác. Những tác động tiêu cực trên đây ảnh hưởng trực tiếp đến phần lớn diện tích đã và đang sản xuất nông nghiệp, đồng thời cũng là thách thức to lớn đối với sự phát triển nông nghiệp bền vững ở nước ta. Bởi vậy việc bảo vệ, sử dụng hợp lý và hiệu quả đất nông nghiệp có ý nghĩa rất lớn đối với sự phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ môi trường đối với nước ta hiện nay.

Văn Chấn là huyện miền núi phía Tây Nam tỉnh Yên Bái, huyện có vị trí chiến lược trong phát triển kinh tế xã hội và an ninh quốc phòng của tỉnh Yên Bái nói riêng và khu vực Tây Bắc tổ quốc. Địa hình đa dạng, có nhiều rừng, núi, hang động, suối khe chằng chịt, thung lũng bằng phẳng. Có thể nói rằng, Văn Chấn là một địa phương có điều kiện tự nhiên điển hình cho sản xuất nông lâm nghiệp khu vực miền núi phía Bắc Việt Nam.